

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาชีพเก็บหอยแครงอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาถึงสถานการณ์สภาพปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพเก็บหอยแครงในพื้นที่ตำบลบางขุนไทร เพื่อเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการอาชีพเก็บหอยแครงสู่ความยั่งยืน โดยอาศัยปัจจัยการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ นั้นจะยึดหลักการสำคัญ คือ การพัฒนาการบริหารจัดการที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศในระยะยาว เพื่อให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพและสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา ข้อเขียน รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากพื้นที่การศึกษา ศูนย์ข้อมูลข่าวสารองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ตำบลบางขุนไทร หอสมุดแห่งชาติ ร่วมกับการค้นคว้าหาข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งการศึกษานี้ ผู้ศึกษาเลือกที่จะทำการศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลายแง่มุม โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามแนวทางที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการวิจัย
3. เครื่องมือในการวิจัย
4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา โดยจัดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน ซึ่งถูกเลือกมาโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่

1.1 ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร จำนวน 3 คน

1.2 ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จำนวน 2 คน

1.3 ผู้แทนสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 6 (เพชรบุรี) จำนวน 1 คน

2. กลุ่มตัวแทนผู้ประกอบการอาชีพเก็บหอยแครง จำนวน 10 คน และเนื่องจากไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนประชากรผู้ประกอบการอาชีพเก็บหอยแครงในพื้นที่ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยกลุ่มตัวอย่างบอกต่อ (Snowball Sampling) ซึ่งอาศัยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้แนะนำให้อีกกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล ผู้ศึกษาจึงได้ใช้แบบสอบถาม ร่วมกับการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ โดยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

2.2 เป็นผู้ประกอบอาชีพเก็บหอยแครง เป็นอาชีพหลักและต่อเนื่อง อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป

แบบแผนการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาในพื้นที่จริงที่มีองค์กรต้นแบบในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ คือ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร และองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ผู้ศึกษาจึงเลือกที่จะใช้วิธีการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเริ่มจากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพพื้นที่จริง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ร่วมกับการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และได้สร้างกรอบในการตั้งคำถาม เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์

เครื่องมือในการวิจัย

เมื่อได้ศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของการประกอบอาชีพเก็บหอยแครงในพื้นที่ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แล้ว ผู้ศึกษา จึงได้กำหนดแนวทางในการศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ซึ่งต้องมีการสร้างเครื่องมือโดยกำหนดนิยามของตัวแปรที่จะทำการศึกษาแต่ละข้อให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน เกี่ยวกับด้านสภาพปัญหาของการประกอบอาชีพเก็บหอยแครง ความคิดเห็นต่อปัจจัยการบริหารจัดการ และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาชีพเก็บหอยแครงเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยผู้ศึกษาได้เตรียมการสัมภาษณ์ด้วยการกำหนดหัวข้อคำถามที่จะทำการศึกษาไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความยืดหยุ่นและใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อจะได้พูดคุย แลกเปลี่ยน กับกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อย่างเป็นธรรมชาติ และได้ข้อมูลในเชิงลึกจากการซักถามในประเด็น โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการศึกษาที่กำหนดเอาไว้เป็นปัจจัยสำคัญ

2. แบบสอบถาม ซึ่งใช้กับกลุ่มตัวแทนผู้ประกอบอาชีพเก็บหอยแครง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สภาพปัญหาของการประกอบอาชีพเก็บหอยแครง ปัจจัยการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาชีพเก็บหอยแครงสู่ความยั่งยืน แนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาชีพเก็บหอยแครงที่ยั่งยืน และข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการอาชีพเก็บหอยแครง ซึ่งนอกจากจะใช้เครื่องมือแบบสอบถามแล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ผู้ศึกษาจึงได้ใช้การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการร่วมด้วย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ หลังจากได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงได้สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามขึ้นตามกรอบแนวคิดในการศึกษา ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำเพิ่มเติมในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้ตรงกับเนื้อหา ตลอดจนภาษาที่ใช้ เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้ว จึงนำไปดำเนินการสัมภาษณ์และสอบถามกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษารุ่นนี้ นอกจากจะทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ข้อเขียน ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว เพื่อให้การศึกษาได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการใช้แบบสอบถาม โดยติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่วนหนึ่งมีความคุ้นเคย เนื่องจากผู้ศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในเดือนกันยายน 2553 ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อกับกลุ่มผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยนัดสัมภาษณ์ตามช่วงเวลาที่ยุ้ให้ข้อมูลสะดวก ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานราชการ ช่วงเวลาหลังเลิกงาน (เวลา 16.30 น. เป็นต้นไป) และผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร ช่วงเวลา 18.00 น. เป็นต้นไป

2. แบบสอบถามผู้ประกอบอาชีพเก็บหอยแครง ผู้ศึกษาได้นำเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการไปสัมภาษณ์ผู้แทนกลุ่มอนุรักษ์ฯ เนื่องจากเป็นผู้ที่จะแนะนำให้รู้จักกับกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี โดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการบันทึกข้อมูลต่างๆ ทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยการเขียนและอาบบันทึกด้วยเครื่องบันทึกในบางโอกาส ซึ่งการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญนี้ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ปัจจัยการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาชีพเก็บหอยแครงที่ยั่งยืน เพื่อนำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอาชีพเพื่อความยั่งยืนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือได้นั้น นอกจากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิแล้ว ผู้ศึกษายังได้ใช้หลายๆ วิธีประกอบด้วย ได้แก่ การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมสังเกตการณ์ รวมทั้งแหล่งข้อมูลอื่นๆ ของผู้มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและครบถ้วน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เรียบเรียงตามประเด็น ร่วมกับการนำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และร้อยละ แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งสองส่วนมาเขียนวิเคราะห์เนื้อหา